

TULED SEITSMES KOLDES

On 2010. aasta. Chatwood on mind lummanud tundmusega, et siin elades ei tahaks ma mitte kunagi enam mujale kolida. Nagu õrna muusikat mängiv maagiline klaaskuul: raputad seda ja paned lumehelbed keerlema. Siin jääb kõik muutmatuks. Toekas talumaja, nelja korstnaga ankurdatud, seisab veidi kõrgema koha peal. Aknad veranda kohal pole sümmeetrilised. Mulle see meeldib. Katus on kole, uus katus tuleb plekist. Kusagil on peidus herilaspesa – ma surun peopesa vastu kõögiseina ja tunnen, kuidas sumin paneb seinalaud vibreerima. Eno jõgi voolab siinsamas lähedal ja mina armastan jõgede salapärast parkunud lõhna. Metsa veerel pulbitseb maapinnale kirkas allikas – külm ja püha – ning alusmüürist alles jäänud kivid meenutavad külma-aita, kus mitu sugupõlve oma toidukraami külmas hoidis. Nii seadsingi end sealses paigas sisse, ise veendunud, et olen taevast tähe alla toonud.

Sama kindlalt, nagu kaminatuli alati mühiseb ja vihma alati kal- lab, on talumajad alati sopistunud. Terve toaseina pikkune veranda saab klaasitud ja muutub talvehommikute meelispaiagaks. Vannitoast saab kapp, lisandub uus vann. Otsapidi välisseina külge ehitatud kuurist saab köök. Ruumiplaneeringu osad paigutuvad ümber nagu nupud lauamängul. Liida, lahuta, korruta, jaga: pööningule tekib lugemistuba, nagu ka mugav kabinet. Maja ägiseb, kuid kohaneb.

Näen oma ülakorruse aknast telliskivimüüri ümbritsetud ja kolmeks osaks jagatud roosiaeda, himura olekuga nümfikuju ning taamal pilku hellitavat aasa, mis laiub kuni jõeni. Eemaldasini ühe poolenisti surnud, väljavaadet varjava puu ja istutasin asemele kameeliaid. Sel kevadel lasksin lagedaks teha suure poolkuukujulise maalapi aasalillede külvamiseks. Seal ongi muld juba ette valmistatud ja paigaldatud pink, millel istudes saaks õisi imetleda. Rõõmus ootusärevus moodustabki poole aiapidamise võlust.

Kui vana maja on nagu lugemist ootav raamat – ja seda see on –, siis minu lemmikpeatükk mu maamaja pikas ajaloo on ülakorruse kabinet. 1920. aastatel tegutses selles puitahveldisega kaetud seintega ruumis, kus ma praegu kirjutan, pikuti nelja ja poole meetrise ja laiuti kolmemeetrise klassiruumiga külakool. Üks mu igivana naaber meenutas kord: „Siis, kui Altvaterid sisse kolisid [1937. aastal], leidsid nad eest oma tosin koolipinki, iga eelmine iste männilaudade abil järgmisega kokku liidetud, lauaplaatides sinna uuristatud süvendid pliiatsite, kustutuskummide, tindipoti hoidmiseks. Pingid olid üksteise järel reas, lisaks mahtus õpilasi tagaseina äärde paigutatud toolidele.” Mulle meeldib mängida mõttega, et õpetajaks oli preili Sally Miller. Näengi vaimusilmas seda preili Millerit, seljas tumesinine väikeste valgete lillede ja valge kraega kleit, tema ees tosin külalast türipides ja kotiriidest pihtselikutes. Rohmakad kotad ja punased põsed. Õpetaja teeb koldesse tule, klassiruum läheb liigagi soojaks ning õhku täidavad Octagoni seebi, kriiditolmu ja kustutuskummi lõhn. Kõik pöörduvad nurgas lõdvalt rippuva lipu poole ja loevad truudusvande. Nad kordavad kooris korrutustabelit; õpivad pähe Wordsworthi luuletuse nartsissidest, sest kevaditi upub see maja nende lillede kollasesse õitemerre. Riitulitel seisavad plekk-karbid laste lõunasöögiga. Külmad bataadid, küpsised ja siirup.

Mulle meeldib ette kujutada neid kunagisi lapsi, ühed lummatult, teised kärsitult istumas siin maikuu viimastel päevadel, kohekohe algava suvevaheaja ootuses. Kui olen oma kirjatööga toppama jäänud, järgmisel lausel käest lipsata lasknud, pilk hajameelselt aknal, on tore fantaseerida, mismoodi nad keerasid piibli imeõhukesi lehti või vaatasid pilti sellest, kuidas Washington Delaware'i jõge ületab, või lugesid Kiplingi „Džungliraamatut”. Esimene asi, mida sa pead vana maja kohta teadma: selle seintes on elu.

See pole mingi unelmate kirjutustuba. Ma pole hankinud endale moodsat sahtlitega kirjutuslauda, vaid kasutan ikka veel vana, sest see meenutab mulle Virginia Woolfi oma: toekad sammasteks vormitud jalad, hubaselt kulunud pähklipuu ja vana bordoo veini värvi, poorseks täksitud nahaga kaetud lauaplaat. Maast laeni raamaturiulid, neid on ka akende all, on pungil täis ilukirjandusteoseid, mida ma pole vaevunud tähestikulisse järjekorda seadma. (Luule- raamatuid ja muud kui ilukirjandust hoian alumisel korrusel.) Ma ei leia midagi üles, kuigi mul on kõik vajalik olemas. Neljast aknast hoolimata on toas hämar, aga mina vihkan süngeid ruume. Hoian põlemas laelampi, kahte laualampi ja lugemislampi tooli kõrval. Isegi need ei muuda tuba veel valgusküllaseks, kuid annavad männipuidust seinapaneelidele meekarva kuma. Halva ilmaga on kabinetis aga õdusamast õdusam. Kamina tulekuma teeb meele mõnusaks, idüllili täiustavad mu kaks kassihärrat, kes on end uinakuks toolidele sättinud.

Klassituba on üks hilisemaid peatükke mu maja – mis tuulega krigiseb nagu kaljas, sest puitosade tapid, sepiskinnitused ja ehisdetailid kipuvad siis logisema või kriuksuma – saagas. Suurt osa maja ajaloost võin küll ainult ette kujutada. Napid andmed pärinevad mõnest ajaleheartiklist, nüüdseks surnud naabrilts kuuldud juttudest, küsitluste tulemustest ja peotäiest kohutava käekirjaga

kirjadest, milles kuupäevad üksteisele vastu räägivad ja mis üldse kalduvad pigem oletusi esitama. Kõige varasemates teadetes on mainitud Isaac Lowe'i nimelist kveekerit, suure suguvõsa liiget, kellele kuulus Virginias rohkesti maavaldusi. Nad said need maad 1763. aastal kas Chattharmi või Chatthorni hertsogilt. Ma ei saa käekirjast sotti, kuid mind hämmastab avastus, et nime esimene silp kordub maja hilisemas nimes.

Teadaolevalt ehitasid esimese maja selle koha peale ühed teised kveekerid – Faucette'id – 1770. aastatel. Kui see maha põles, püstitasid nad kas 1806. või 1808. aastal asemele lihtsa, kuid väärrika Ameerika föderaalstiilis maja, mis koosnes neljast suurest ruumist, põõningukambrist ja köögist. Mainitud tüüpi maja on üks kahest tolele ajastule omasest majatüübist Põhja-Carolinas; need olid majad, kuhu olid mahutatud nii äripidamis- kui ka inimeste eluruumid. Meie majal on kaks eesust, sest mölder Robert Faucette vajab ühte kundede jaoks, kes sisenesid sealt ka majutust pakkuvasse kõrtsi; teine oli vaid pereliikmete tarvis. Majutus kõlab ehk liiga uhkelt nende kahe toa kohta, kus öömaja saanud läbisõitjad magasid pead-jalad koos maisitõlvikulehtedega täidetud, satikatest kubisevatel madratsitel, kuid mõlemas toas on ikkagi ahi, täispuidust põrandad (mõne põrandalaua laius on lausa 45 cm) ja mitme ruuduga aknad, mille õhumullidega klaas tekitab illusiooni veealusest maailmast. Põõningut ümber ehitades avastasime, et kõigile laetalladele ja omavahel tappliitega kinnitatud palkide otstele on sisse lõigatud Rooma numbrid.

Kuna meie majast, mille esiküljelt avaneb vaade jõe poole, umbes kolme kilomeetri kaugusele jäi viljaveski, said kaugemalt viljakoormaga veskile tulnud kaupmehed ja farmerid kõrgvee ajal siia ööbima jääda. Ka Salisbury postitõld sõitis siitkaudu. 1781. aasta 26. veebruaril läks koolme kaudu üle sellesama jõe kindral

Cornwallis oma väega, olles teel Guilford Courthouse'i lahingusse. Meie kitsast külateed on tuntud ajast aega nimedega Great Road, Buffaloe Road, King's Highway, kuid veel enne neid aegu oli see *occaneechi* indiaanlaste põline kaubatee. Kui postitõld madalast kohast jõge ületas, andis kutsar oma tulekust fanfaariga märku. Kes teab, proua Faucette (tema eesnime kusagil ei mainita) võis siis pakkuda näljastele teeliste toiduks praetud ulukiliha, metskalkunit ja jõest püütud merihunti.

Kuni 1920. aastateni töös olnud viljaveski on säilinud tervena, puudub vaid veskikivi. Veski valitseb tontlik õhkkond ja seda põhjusega. Sealkandis jalutades peatun ma alati tiigi kõrval asuva haua juures. Kaheteistaastane Mallie Bryant sai surma 1918. aastal. Ta kukkus veski aknast välja, otse vahutavas vees seisvate kivide peale. Siit kaugel möllas veel maailmasõda. Poisi haua ümber puhkevad igal kevadel õide nartsissid. Selle haua kõrval on näha mügerik, mis tähistab poisi ema puhkepaika – aga sinna ei võinud hauatähist panna, sest naine sooritas enesetapu, suutmata pärast poja surma enam edasi elada.

1930. aastatel päästis maja lagunemisohust Altvaterite perekond. (*Altvater* tähendab kõrgvett – just kõrgveele aldis asukoht tõi kõrtsi palju ööbijaid.) Viljaveski kuulub endiselt peretütar Barriele. Barrie koos oma mehega ehitas endale uue eluaseme tillukese möldrimaja külge, vaatega jõe ja tiigile.

Barrie vanemad Peggy ja Vernon Altvater lisasid „tõllakuurile”, nagu Chatwoodi toona nimetati, uue tiiva. Vernon liitis hoone edelaküljega Naile Johnson House'i – föderaalstiilis elumaja, mis selle algses asukohas kuskil kaugemal St. Mary's Roadi ääres osadeks võeti ja kohale toodi, ning täiendas ehitist ka teistest vanadest hoonetest võetud puitplaatide ja põrandalaudadega. Sel moel juurde saadud hästi suur tuba koos ülemise korrusega oleks ruumipuuduses

vaevlevale kveekeri kõrtsmikule omal ajal marjaks ära kulunud. Meeldivate mõõtmetega tuba lausa kiirgab su õlavöösse ja selgroogu seletamatut rahulolu. Põranda männilauad läigivad nagu tume merevaik. Läänepoolses nurgas seisab kogukas kamin, kahel pool aknad, nende lainelise pinnaga klaasruudud täituvad päikeseloojangust. Eenduv kaminasimss, aegade jooksul lugematuid kordi poleeritud seinatahveldis, raamaturiiulid ja madalad kapid oleksid justkui alati seal oma kohal olnud. Enamik sisekujundajaid otsustaks juba ukselävel, et seinad tuleb skandinaaviapäraselt heledaks lubjata. Kuigi ma ise olin algul sama meelt, ei tuleks mulle nüüd enam pähegi katta värvikihiga seda soojust, mida uhkab neist seintest. Vähesed ruumid, kuhu ma olen oma elu jooksul sisenenud, on toonud mulle meelde „varjupaiga” mõiste – ja siin tekkis mul just selline tunne. Naile Johnson House’i osadeks võttes ja siin uuesti üles ehitades ei osanud Vernon Altvater aimatagi, millist naudingut pakuvad tema ponnistused kellelegi kaheksakümmend aastat hiljem.

Tema väikesest pojast on siin säilinud omamoodi meelevaldus. Nimelt avastasin ma pööningu veel remontimata osa uksest – me tegime pööningu muidu põhjalikult ümber – sinna nikerdatud, peaaegu loetamatuks kulunud sõnad:

Wesley kabinet
ÄRA TULE!

Aastakümneid hiljem riputas mu tütrepoeg samasse kohta enda sildi:

ERAVALDUS.

(Vaat kui varakult tekib inimesel vajadus isikliku, puutumatu ruumi järele!) Kunagi oli see madal tuba teenijatüdruku eluruum.

Põrandas oli luuk, mis avanes alla kööki ja tüdruk ronis üles oma tuppä redelit pidi, mida hoiti ahju kõrval. Loodan väga, et kuna noil ammu möödunud aegadel olid majaomanikeks kveekerid, ei tähenda dokumentides mainitud teenijatüdruk tegelikult orjatar. Kuigi tagantjärele pole seda enam võimalik kindlaks teha.

1950. aastatel sai „tõllakuur” uue nime – Chatwood. Sellega tahtsid omanikud Charles ja Helen Blake tõsta esile *chat*’i, üht krundil kohatud laulurästataolist lindu. Neile võis ka tunduda, et „Coach House” kõlab nagu kitsilik restoran. Helen Blake (hiljem Watkins) asus istutama sadu lillesibulaid, koguma kohalikke roose, jagama aeda omaette ruumilisteks osadeks, mille seinu moodustasid liguster, kurdlehine roos, kukerpuu, pukspuu ja iileks. Mina teen mõned nüüdseks metsistunud alad kõigepealt puhtaks. Milline visioon! Ta palkas siia ülemaedniku, kaks täiskohaga aednikuabibilist ning vastavalt vajadusele ka hekipügaja ja roosikasvataja, kes sai ülesandeks hoolitseda üha kasvava roosaariumi eest, kuhu proua hankis täiendust kalmistutelt, maantee veerest, mahajäetud majade ja istanduste juurest. Ta istutas õhinal eri sorti puid ja kaevas kuskilt välja pukspuud. Puud on kõik täies elujõus. Mõtlen talle, kui varakaval avanevad magnoolia haruldased kahvatukollased õied. Tema rügas siin väsimatult tööd teha ja sedasama vajab see aed nüüdki. Kas sellega seletubki pidev murelik hool, mida aed minus tekitab? Kuidas saangi ma rahuldada aia lõputuid nõudmisi?

Meie praeguses külalistemajas tegutses varemalt teadusdoktor Charles Blake’i ornitoloogiauringute labor. MIT-st* pensionile jäänud, pühendas ta kogu oma aja lindude võrkupüüdmisele, nende liigi kindlakstegemisele ja isendite märgistamisele. Misjärele ta sulelised vabaks laskis. Aeg-ajalt sai ta teateid Lõuna-Ameerikast või

* Massachusettsi Tehnoloogiainstituut USA-s

Mehhikost, kui keegi oli seal Chatwoodi tähisega rõngastatud lindu kohanud. Jõgi ja lehtpuumets tõmbavad ligi rändel siit üle lenda-
vaid linde. Parv laskub pisukeseks puhkuseks maapinnale, kuid
tõuseb peagi parvlema ning lindude mõistatuslikud lennumustrid
pimendavad taeva. Mõnikord saabub ühekorraga sadu vareseid. Nad
kriiskavad ja kraaksuvad nagu saatana enda saadikud.

Kui ma mõnel vihmasel pärastlõunal diivanil raamatut loen,
võiks samahästi arvata, et viibin kajutis vanal laeval, mille mere
lainetus on krigisema pannud. Kõrval asuval klaasverandal seisid
kunagi Heleni kangaspuud. Mida ta küll kodus? Kas temagi harutas
igal ööl päeval tehtu uuesti üles? (Aiapidamine tekitab mõnikord
minus sellise tunde.) Temast on järel üks pilt – paljundusmasina
koopia halliks kahvatunud ajalehefotost. Isikupärased näojooned
ja üleskuhjatud juuksepahmakas, vabalt alla langedes võisid need
juuksed tal vööni ulatuda. Oot-oot, või on see siiski vanamoodne
kõrvade kohalt rullikeeratud juustega parukas? Raske uskuda. Nii-
moodi pingil istudes on Helen kõigutamatu nagu kilpkonn. (Tema
pink lagerströömiapõõsa varjus on veel alles, kuigi mitte enam
kauaks, käetoed iga hetk küljest kukkumas.)

Mis siis, kui ma oleksin elanud Heleniga samal ajal? Mida ma
oleksin õppinud? Tema askeldaks siis klaasverandal, vaid veidi mu
nägemisulatuses väljas. Kevadpäikese valgus langemas triibuna ta
kätele, sõrmed näppimas kanarbikuga värvitud lõnga, kangaspuude
vaiksed kolksatused, ja mina lugemas romaani „A Long Long Way”,
mis räägib Iiri noormehesest esimese maailmasõja keerises. Sinepigaas,
leperi lahing. Heleni kuldsed, korallpunased, salveirohelised lõimed.
Tuhande roosi istutaja Helen. Mallie saatuslik kukkumine. Ja kõik
need teised, kelle elud on siin läbi elatud? Kes siin abiellusid? Kes
surid? Vaga kveekerinaine, ilma eesnimeta – kanal kaela kahekorra
keeramas. Keegi poiss 1935. aastal oma margikogust nimekirja

koostamas – ma leian kapiriiuli taganurgast kollaseks tõmbunud paberitüki: Lincoln Douglas Debate, Noah Webster, Overland Mail ... Heleni usinad sõrmed, okastest torgitud. Minu tütar nutmas luhtaläinud armuloo pärast uusaastaööl, kuid siis rõõmsad talvised pulmad kaminatule paistel. Vari langeb sinna, kus teeb uinakut mu hall kass Hawthorn, kellele naabrite koer hiljem otsa peale tegi. Kuid ei, põrandal on hoopis kanarbikukarva lõngakera. Aknaklaasi kriibib roosa roos „Colette”. Valge roniroos „Sombreuil” väänleb korstnat pidi üles. Must madu keerdus ümber eesukse käepideme. Kes kohendab koldes tuld? Kes lõikab saia? Me loeme ja loome aeda ning suvel kaunistame kaminasimsid läikivate magnoolialehtedega. Talvel tuleb asemele torkiv iileks. Puudutan nimetissõrmega aknaklaasi õhumullikest. Klaas on elav, liikuv. Võiga määritud röstsai, mesilasvaha, nõe, näsiniine lõhn. Põrandast on välja kerkinud nael, mis veristab mu jalga. Veranda klaaspaneelide vahelt piiluvad sisse väänkasvud: luuderohi, lehtertapp, *kudzu*, valmis roomates põrandat vallutama.

KES SIIN ELAB?

Ütleksin, et see on üks päris tore linnake!

BENJAMIN BRITTEN

(Inglismaal Suffolki krahvkonnas asuva Aldeburghi kohta)

Chatwoodile lähim väikelinn Hillsborough on minu jaoks justkui see kodu, kust ma polegi üldse lahkunud. Kui otsustasime San Franciscos elatud aastakümnete järel oma perega Põhja-Carolina osariiki kolida, kuulsime siinkandis elavatelt sõpradelt alatihti: „Soovitame soojalt Hillsborough’ d – just seal elavad kõik kirjanikud ja kunstnikud.” Meid võlus mõte linnakesest, mis mõjub viljastavalt loovusele, ja mina, kes ma olen üles kasvanud ühes Georgia osariigi väikelinnas, igatsesin taas elada paigas, kus valitseb tugev ühtekuuluvustunne.

Langetasime lõpliku otsuse siis, kui olime teinud autoga tiiru piirkonna ajalooõngulistest paikades. Sel hiliskevadel võttis meid vastu õiteküllus: kõikjal roosid, jasmiinid, siniliiliad, iirised, pojengid ja rippoad. Juba Hillsborough’ 1768. aasta kaardil on peetud asjakohaseks mainida ka majade juures asuvaid aedu, näiteks: „Korralik parteraed maja idaküljel.” Pole mingi kunst tõmmata kõrvale õhuke ajakardin, et näha vaimusilmas eeskujulikult korras hoitud köögiviljaaedu, looklevaid pukspuuhekke, muskaatviinamarjadest nõtkuvaid lehtlaid, rangeilmelisi seedriallesid, kukekannuse- ja

tokkroosipeenraid, mis meenutasid esimestele šoti, iiri ja inglise päritolu kveekeritest ümberasujatele nende kaugele maha jäänud kodumaad. Veel on alles märke igivanadest aedadest, mõnel pool on säilinud kaanega kaev ja majast eraldi seisev tellistest suveköök.

Kogu piirkond – rohkem kui 400 aakrit* valgeid maju ja suuri puid – jättis mulje Eedeni aiast. Kas esmamulje ka ajale vastu peab? Kes siin elavad? On see kant, mis laseb kõigil rahu oma elu elada? Või pesitsevad siinkandis kukluxklanlased, kes oma garaažides salamiisi uskumatuid totrusi hauvad? Märkasin kokkulangevaid ajaloolisi piirjooni majade juures, mis kandsid kõlavaid nimesid: Tamarind, Pilgrim's Rest, Twin Chimneys, Berry Brick House, Sans Souci, Sparrow, Seven Hearths, Heartsease, Elm Cottage, Burnside. Nimi annab majale antropomorfistlikku kaalu – neljast seinast saab järsku midagi enam kui ainult ehitisi. Majad, mis on nimetatud algse omaniku järgi – Nash-Hooper, Webb, Newman, Scott –, hoiavad tallel oma lugu. Sa avad sellise maja ukse ja eeskoja hämaruses, praeguse omaniku selja taga sagib terve hulk endisi elanikke, nõudes, et ka neile tähelepanu pöörataks. Ajaloo hõng laotub isegi vanade majade vahele pillutatud suvilate, suvemajade ja retrorantšode üle.

Elamuid piiravad roosade ja valgete asaleade kaared. Ma kujutan ette suvist pilti: kõnniteid palistamas igihali, kobaras koos puuderlillad, piimjasroosad ja valged õied. Sügise saabudes on pilt nii liialdatult sügisene, et sa rändad ajas tagasi lapsepõlve, enda jaoks alles avastama põleva lehekuhja ja röstitud vahukommide lõhna ning jooksmata läbi kokkuriisunud kuldsete, purpurpunaste kuhjade. Talvel – ah, talv on muidugi talv, kuigi aeg-ajalt meelitab ümbrust tundmatuseni muutev lumi inimesed toast õue, ülistama häirimatut vaikust.

* üle 1,62 ruutkilomeetri

Tol esimesel käigul uudistasin ma peatänava Churtoni hõbedasi silte. Enne revolutsiooni toimus siin *regulator*'ite maksudevastane mäss, aga seal elas iseseisvusdeklaratsioonile alla kirjutanud William Hooper; selles majas veetis oma lapsepõlve suved džässihelilooja ja pianist Billy Strayhorn. Ajaloolises Burwelli koolis – XIX sajandi tüdrukute kolledžis – kuulus Burwellide majapidamisse orjatar Elizabeth Keckley. Tänu erakordsele meisterlikkusele õmblemises õnnestus tal viimaks ennast vabaks osta, misjärel temast sai Mary Todd Lincolni isiklik õmblejanna.

Mulle meeldib kalmistutel jalutamas käia. Mis võiks olla veel kõnekam kui komme oma surnuid matta? Hillsborough' kesklinna kahel surnuaial räägivad hauaplatsidevahelised kiviaiad nii privaatsuseihalusest kui ka sotsiaalsest kihistumisest. Tahaksin hauasammaste ja hauakivide vahele põlvili laskuda, et kalkapaberit kasutades mõni neist arvukatest, ajahambast puretud tekstidest enda jaoks arusaadavaks kopeerida. Need, mis mul õnnestub niisama kokku veerida, on vagad ja lootusrikkad, vahel ka sügavalt isiklikud. Ühe naise viimased sõnad oma lastele olid: „Olge alati head, kohtun teiega taevas.” Kui väiklaselt kõlab sellega võrreldes tekst: „Ta tegi, mis ta suutis” – see viib mõtted tolle teise ema tänamatule perekonnale. Pühapäeval oleksin võinud külastada kõiki viit sõjaeelist kirikut. Põikasin läbi kergelt gootihõngulisest, 1825. aastal valminud Püha Matteuse episkopaalkirikust, olin võlutud selle akendest langevast klaasvitraaži valgusest ja kujutasin elavalt ette stseene inglise romaanidest, kus jäetakse ütlemata see, mida oleks pidanud ütleva. Ajaloolise linnaosa serval asuv hiigelsuurte puudega park oli kunagi orjade surnuaed, vähesed allesjäänud hauad ilma nimeta. Roheline enklaav mõtisklusteks.

Väljaspool vanemat osa on linn tuubil täis elamuid, mis viitavad seal elavate inimeste ülimalt isikupärasele arusaamale kodu-

koldest – nad ei karda seda välja näidata. Mulle hakkavad silma *voodoo*-pudelipuud, mille orade otsa on torgatud hulk siniseid pudeleid – sinine klaas kaitsvat (tõenäoliselt vahelduva eduga) kurjade vaimude eest; kunstipäraselt kujundatud linnumajade väljapanek; majaesised terrassid lausa kohustusliku kiiktooliga, ainult siin on see põrsaroosaks võõbatud. Ühe maja eesukse kõrval seisab poollagunenud klaver. Kõrvaltänavatel ringi sõites näen keldi riste, mesitarusid, värvimata kuure, plastluikesid; ühes aias on kulunud autorehvid täidetud räigevärviliste kunstlilledega. Põhjaliku remondi läbi teinud, enne seda kaua tühjalt seisnud puuvillavabrik laseb fantaasial lennata suurte akendega ateljeekorterite töötatud maale ning viitab lõunaosariikide roogi pakkuvale söögikohale, kus kõik valmistatakse kohalikust värskest toidukraamist. Sedasorti paikade saatus on ette teada, jääb üle vaid võimalike kohalejõudmist oodata. Vabriku lähem ümbrus ongi juba tõusuteel: mõned poekesed, kohad, kus saab juua kohvi, süüa pitsat või grill-liha, samuti kodulähedane baar, kuhu minnakse pärast õhtusööki elavat muusikat kuulama. Kui meie sealt läbi astusime, palus üks vist üle kaheksakümnene kontkõhn naine mind tantsule.

Meie ostetud unistuste maja, kus mind haaras aiapidamise ja restaureerimise hullus, asub linnakese piirist mõne miili jagu kaugemal. Veetsin palju hommikuid raamatukogus, et uurida põhjalikult Orange'i (see on Hillsborough' varasem nimi) ajalugu, ja avastasin lukustatud klaasvitriinist „Vana Hillsborough' aiad”, 1971. aasta väljaanne, toimetanud proua Charles H. Blake. Oo! See on ju minu maja varasem omanik ja tema aedade looja. Kirjutades igast viimasest kui Hillsborough' aias kasvavast roosist, heitis ta võrgu kaugemale tulevikku lootuses püüda kinni see, kes

aastakümneid pärast tema surma ta vanade kibuvitsade ja rooside eest hoolitsema hakkab.

Kohe, kui olin kohvrid lahti pakkinud, asusin lugema arvukate kohalike kirjanike tähtsamaid teoseid. Milline andekuse varasalv! Kas võib kusagil leiduda veel mõni väikelinn, millel on ette näidata sama palju romaania kirjanikke, luuletajaid ja mitteilukirjanduse autoreid? Õige pea liitusime rahvahulkadega, kes õhtustavad Churton Streeti söögikohtades iga kuu viimasel reedel, mil kõik on kutsutud kohtumajaesisel muruplatsil esinevaid muusikuid kuulama ning külastama hiliste tundideni avatud raamatupoodi ja galeriisid. Ka linnale ainuomastest paraadidest on võimatu kõrvale jääda. Kes siis ei tahaks näha marssimas koolilapsi ja tantsustuudiot rühmi, näha ka vanaaegseid farmiautosid ja seda, kuidas skaudid pealtvaatajate sekka piparmündikomme viskavad? Hillsborough's läks uue elulaadiga kohanemine meil imelihtsalt. Miks me juba varem siia ei tulnud?

Olen nüüdseks kõik siinsed tänavad läbi jalutanud. Siinkandis jalutavad kõik. Levinuim koeratõug? Labradori retriiver. Olen kohanud ka *westie*'sid, *beagle*'eid, Jack Russelli terjereid, krantse, labradori ja puudli või spanjeli ja puudli ristandeid. Kõige rohkem on siiski leebe loomuga kuldseid labradore. Et siis selline linn. Šokolaadipood. Kodukootud kunstigaleriid. Baaride ees kõnniteel päikesevarjudega pingid. Mõnikord sõidab sinust aeglaselt mööda tõstetud šassiiga pikap, millest vahib ähvardavalt välja tige da olekuga tüüp, kes usub valge rassi ülimuslikkusse. Sellist sõidukit ehib riigilipp – žest, mis kuulub vaimupimeduse perioodi. „Ole sa õnnistatud,” poetab mu sõber Lee sarkastiliselt. Pööran pilgu kõrvale, meenutan üht lauset „Deliverance'ist”: „Olete saabunud üheksasõrmeliste inimeste maale.” Üks populaarsemaid matkaradu on River Walk – piki Eno jõe kaldaid kulgevad kiviplaadidega

kaetud teerajad. Sa oled linnale veel lähedal, kuid siiski juba metsas, kuulatad vee vulinat, märkad kauni, kuid mürgise ogaõuna õisi, rüüpad kohvi, mille oled ostnud kaasa Weaver Streeti turult – ja kõike seda ilma puugihammustuse riskita. Kividel peesitavad kilpkonnad. Endal su pilku tajunud, vupsavad vette. Mul on eriline nõrkus linnade vastu, millest jõgi läbi voolab.

Ma uitan linnas niisama ringi ja akendest kandub minuni muusikat; üks naine häälestab verandal viiulit ja tema kaks sõpra ootavad võimalust laulda selle saatel „I’ll Fly Away”. Minu möödudes nad alustavadki. Kõrge, kaeblik hääled saabab mind kuni kvartali lõpuni. Laupäevahommikusel talusaaduste turul pakutakse väikseid punapeete, valmissõtkutud pitsatainast ja võiubasid, taustal kõlmas muusika. Kohviku vastas ja Brick Alley nurgal üllatab mind tänavamuusika. Kohtumajaesisel muruplatsil mängib tundmatu noormees kitarri. Hillsborough’s on kõik kunstiliigid loomulik osa argipäevast. Sõprade juures õhtust söömas võid nautida ühe külalise meisterlikkust aariate laulmisel või valivad kõik endale rolli ja loevad eelroa kõrvale näidendit ette. Või sa leiad oma taldriku juurest paelaga rulliseotud paberilehe luuletusega, mis on mõeldud magustoidu ajal ettelugemiseks.

Ma teadsin oodata, et siin on lõbus – lõunaosariiklastel on eriline oskus leida kõiges midagi naljakat ja Lõuna sõbralikkus on samavõrd legendaarne ja tõele vastav, kui mõned siinsed kahetsusväärsed jooned. Aga tulnud siia San Franciscost, kus seltskondlik läbikäimine peab olema mitu nädalat varem kokku lepitud, üllatas mind rõõmsalt Hillsborough’ spontaansus. Leian oma e-postist selliseid teateid nagu „Tule meile kanamaksa ja Janis Joplinit nautima!” ja „Pooleliitrised roosad kokteilid minu verandal kell kuus”.

Olen naasnud Lõunasse pärast pikka vihapidamist selle kandiga. Rassism, iganenud vaated seksuaalsusele, intellektipõlgus,

põhjendamatu enesega rahulolu. Mehed, kes ütlevad oma naise kohta „minu pruut” ka pärast neljakümneaastast abielu. Sellest on veel jäänukeid alles, kuid see linn siin, mis on kogu taolisele totru-sele selja keeranud, mõjub ülendavalt.

Siia tulles jõudsin ma koju ning kogesin samuti nagu Tosca-nas ja oma Georgia lapsepõlves seda imelist igapäevast inimeste-vahelist lähedust, mida nüüdsel ajal veel nii harva kohtab. Siin võid sa tutvuda kõrvallauas einestava abielupaariga ja juba te vahetate telefoninumbreid; ajada juttu naisega, kes toidupoe ees sinu auto kõrval ostukotte enda oma pakiruumi tõstab; jalutuskäigul lehvitada tervituseks möödasõitvale autole. Kuulda, kuidas sulle öeldakse *honey, darlin', sister*. Oled just majja sisse kolinud ja naabrid toovad sulle suppi, puuvilju, moosi, lilli, kooki. Jääd haigeks ja su maja tassitakse neid ande katuseni täis.

Hoone, mida ma alatihti imetlema jään, on 1845. aastal ehitatud kohtumaja. Vedanud on linnal, millel on ette näidata taoline klassi-kalises stiilis ehitis! Neli turdi dooria sammast, kaunilt kulunud tellised ja Kreeka templi fassaad – selle läheduses elajad oskavad hoonet vääriliselt hinnata. Kõigele paneb krooni pähe miski, mida võib vist pidada linna pulsiks: kuplil asuv kell. See pärineb XVIII sajandi kuuekümnendatest, arvatavasti kuningas George III kin-gitus. Sestsaadik ongi kohalikud kella au sees pidanud, kaitsnud seda ajaloo tormide ja sunnitud ümberkolimiste ajal. Ja siin, linna-väljakul, loeb kell nüüd ka meie tunde.